

TEST FEM PROGRAM FÖR RÅKONVERTERING

RÅFORMATET GER FOTOGRAFEN RÅKOLL

Fler inställningsmöjligheter i efterhand och högre bildkvalitet än med jpg har gjort råformatet populärt.

Vi har testat 5 program för råkonvertering.

TEST OCH FOTO **JESPER EKVALL** TEXT **JESPER EKVALL OCH MAGNUS FRÖDERBERG**

När en jpg-bild tas görs en konvertering av informationen från sensorn till en färdig jpg-bild utifrån kamerans inställningar. Med råformat har du möjlighet att ändra kamerans inställningar i efterhand. Du kan exempelvis ändra vitbalans och bildstil.

Du kan också göra flera varianter från samma bildfil om du vill experimentera dig fram till den bästa inställningen.

Eller så kan du göra flera varianter med olika ljushet som sedan sammanfogas för att få kunna utnyttja hela det dynamiska omfånget i råfilen.

Bara för att det går att finjustera inställningarna i efterhand kan man inte slarva med inställningarna i kameran.

För att bedöma exponeringen på histogrammet i kameran korrekt måste vitbalansen vara rätt. Och även om det går att justera ljusheten i råkonverteraren måste exponeringen vara rätt för att få ut maximal bildkvalitet.

Många reglage

När råfilen öppnas i konverteringsprogrammet dyker det upp en mängd olika reglage och inställningsmöjligheter. Grundutbudet hos i princip alla program för råkonvertering består av ett RGB-histogram, reglage för vitbalans, färgton, exponering, högdageråterhämtning, skuggupplättning och kontrast. Sedan varierar de olika reglagen beroende på vilken programvara man använder.

Med Adobe Lightroom får man väldigt många reglage för att kunna styra bilden som man vill ha den. Men flera reglage har liknande funktion och kan ta ut varandra. Och ett program med många inställningar inbjuder till tidsödande experimenterande.

Med hjälp av exponeringsreglaget kontrollerar du bildens ljushet. Mindre justeringar kan göras utan att bilden får en sämre bildkvalité. Större förändringar påverkar bildkvalitén.

Överexponera inte

Alla digitala bilder är känsliga för överexponering. Till skillnad mot en negativ film går det inte så bra att ta fram information i de ljusa partier som blivit helt vita.

Däremot går det att plocka fram mycket detaljer ur de mörka delarna av bilden. Men att ljusa upp mörka bilder innebär att brus i bilden ökar. Det blir som att du använde högre ISO vid fotograferingen.

Om du använder max-ISO på kameran men ljuset ändå inte räcker till kan du «pressa» bilden till ett högre ISO genom att underexponera och sedan ljusa bilden i råkonverteraren.

Varje råkonverterare tolkar informationen på sitt sätt därför kan bildresultatet bli olika. Från vänster Canon DPP, Apple Aperture, Adobe Lightroom och Capture One.

Detta kallas «råpressning».

Nästa kontroll är högdageråterhämtning, som bara arbetar i bildens ljusa toner och försöker hitta detaljer i överexponerade ytor. Detta fungerar bara till en viss gräns och kan se fullt ut om man överdriver.

Funktionen kan också användas om man tycker att kontrasten i de ljusa delarna av bilden är för hög. Jag använder denna funktion när jag gör svartvita bilder för att få dem mer lika bilder tagna med min favoritfilm Kodak Tri-X.

Ljusa upp skuggorna

Har man väldigt mörka skuggor kan man använda skuggupplättning för att ljusa upp bildens mörka områden. Men eftersom man förstärker signalen förstärks även brusets – så använd detta regel med försiktighet.

Bland basjusteringarna hittar man även regel för både färgmättnad och färgstyrka. Två regel som på ytan verkar göra samma sak, men arbetar på lite olika sätt. Med färgmättnadskontrollen så kan man antingen ta bort färgen helt, eller lägga på dubbelt så mycket färg.

Kontrollen för färgstyrka adderar (eller

subtraherar) färgmättnad utan att övermätta färgerna. Den tar även hänsyn till hudtoner, vilket färgmättnadskontrollen inte gör.

Är man inte nöjd med att bara kontrollera mängden färg i bilden med färgmättnadskontrollen, så kan man i vissa program gå in i varje färg separat och göra finjusteringar.

I några program har man även möjlighet att justera bildens tonkurva, vilket är ett ganska kraftfullt verktyg. Med kurvverkyget så kan man justera kontrasten i bilden lokalt. Alltså om man vill ha högre kontrast i de ljusa, de mörka eller i mellantonerna. Lightroom har färdiga regel för att styra kurvan och delar in bilden i fyra olika områden; högdagar, ljusa mellantoner, mörka mellantoner och skuggor.

Skärp bilderna

Eftersom alla digitala systemkameror har ett oskärpefilter (AA-filter) framför sensorn som motverkar moiré, så blir bilderna inte fullt skarpa direkt ur kameran. Därför går det att ställa uppskärpningen för att kompensera för filtret.

Observera att bilderna sedan kan behöva skärpas ytterligare för tryck eller skalas ner för att publiceras på webben.

Håll nere brusets

När ISO-talet på kamerorna skruvas upp ökar brusets i bilderna. Därför finns som regel möjlighet att reducera brusets i råkonverteringen. Nyare systemkameror kan oftast ställas in på olika mängd brusreducering för att jpg-bilderna inte ska bli för brusiga.

Med råkonverteraren går det att kontrollera brusreduceringen mer exakt och ofta med bättre resultat eftersom brusreducering kräver en del processorkraft.

För den som fotograferar på höga ISO-tal kan det vara väl värt att fotografera i råformat och välja rätt råkonverterare. Hur effektiv brusreduceringen är skiljer mellan programmen.

Allt fler program får möjlighet att korrigera optiska fel som vinjettering (att hörnen blir mörka), distorsion (att raka linjer blir böjda) och kromatisk aberration (lilafärgade konturer).

Aperture 2.0

Tillverkare www.apple.se

Pris 1895 kronor

Operativsystem OS X

Databasmöjlighet Ja

Direktöverföring Ja

+ *Lättnavigerat gränssnitt* som är lätt att hitta i. Bra direktöverföring om än lite snålt kamerastöd. Luppverktyget är riktigt bra och unikt för Aperture. Bra backupmöjlighet i programmet. Bra möjligheter att göra fotoböcker direkt i programmet. Bra stöd för dubbla skärmar

- *Ganska komplext program* med många val och inställningar. Sämst brusreducering av de testade programmen. Finns bara till OS X och kräver ganska mycket hårdvara för att flyta på bra.

Användarvänlighet	8
Gränssnitt	8
Snabbhet	6
Brusreducering	4
Detaljrikedom	6
TOTALBETYG	6,4

Capture One 4 PRO

Tillverkare www.phaseone.com

Pris 2995 kronor

Operativsystem WIN/OS X

Databasmöjlighet Nej

Direktöverföring Ja

+ *Snyggt gränssnitt med olika flikar* för varje justeringsgrupp. Tethered-funktionen är bäst av de testade programmen. Hög detaljrikedom och bra färgåtergivning i bilderna. Ger bra resultat med råfiler från Sony.

- *Ganska dyrt program* i förhållande till vad det klarar av. Svårnavigerat eftersom funktionerna gömmer sig bakom kryptiska symboler. Alltför finkänsliga justeringsreglage

Användarvänlighet	6
Gränssnitt	7
Snabbhet	6
Brusreducering	6
Detaljrikedom	9
TOTALBETYG	6,8

Lightroom 2

Tillverkare www.adobe.se

Pris 3150 kronor

Operativsystem WIN/OS X

Databasmöjlighet Ja

Direktöverföring Ja (via ext. mjukvara)

+ *Väldigt intuitivt gränssnitt*. Enkel navigering och bra databashantering med bra sökmöjligheter. Flerskärmstöd, med bra inställningsmöjligheter. Koppling direkt till Photoshop och kan exportera som smart object i CS4.

- *Dyrast av de testade*, men även det mest kompetenta och det program som är bra på det mesta.

Användarvänlighet	9
Gränssnitt	8
Snabbhet	7
Brusreducering	7
Detaljrikedom	6
TOTALBETYG	7,4

VÄLJ RÄTT PROGRAM

De olika programmen för råkonvertering tolkar informationen från sensorn på sitt sätt vilket gör att bilderna från de olika programmen kan skilja sig åt.

Det är en smaksak vilket program som återger färgerna bäst, precis som det är en smaksak vilken film som återger verkligheten mest tilltalande. Den som främst fotograferar porträtt kanske väljer det program som ger snygga hudtoner medan den som fotograferar på höga ISO föredrar ett program med effektiv brusreducering.

För att göra saken ännu mer komplicerad kan ett program ge ett utmärkt resultat med en viss kamera och ett sämre resultat med en annan.

För var kameratillverkarnas egna råkonverterare inget för ambitiösa fotografer. Nu är de seriösa alternativ till de stora etablerade fristående programmen Capture One från Phase One, Aperture från Apple och Lightroom från Adobe.

En viktig anledning är att brusreducering har blivit allt viktigare i takt med att mängden pixlar ökat och ISO-värdena skruvats upp. Kameratillverkarna har lagt mycket forskningspengar på brusreducering och delar inte med sig av sina kunskaper.

Det vanligaste programmet för råkonvertering är Adobe Camera Raw som ingår i Photoshop och Lightroom. Av denna anledning har vi valt att bara testa Adobe Lightroom som ger en mer komplett hantering av råfilerna än Adobe Photoshop.

I det här testet tittar vi inte bara på hur bildkvaliteten blir utan även hur smidigt programmet fungerar i ett arbetsflöde.

APPLE APERTURE 2

Första versionen släpptes 2005 och var ett program som redan då krävde ganska mycket datorkraft för att fungera bra. Apple har sedan dess förbättrat och förfinat Aperture och släppte i början av 2008 version 2.0 med över hundra nya funktioner.

Systemkraven för att programmet skall arbeta smärtfritt har även minskat, men Aperture trivs bäst på kraftfulla datorer. Aperture finns bara till Apples egna operativsystem OS X. Så har du PC är Aperture bara att glömma.

Att importera bilder till Aperture är väldigt enkelt och lättbegripligt. Precis som Lightroom

DÄRFÖR VINNER LIGHTROOM 2

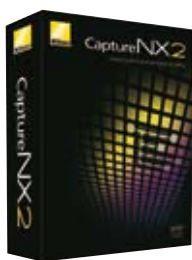
I det här testet finns flera vinnare som du kan läsa om på nästa uppslag. Beroende på inriktning är olika program bäst.

Ser vi helheten är Adobe Lightroom vinnaren. Programmet är både en utmärkt råkonverterare, om än varken bäst på detaljätergivning eller brusreducing, men ger överlag en hög kvalitet med enorma möjlighet till finjusteringar

Lightroom är även ett ytterst kompetent program för arkivering av bilder. Du kan enkelt förse bilderna med information som lagras både i bildfilen och i en databas

Att förstå hur smart programmet är och alla dess möjligheter kräver dock att man lägger en del energi på att sätta sig in i hur programmet är uppbyggt. När man väl börjar läsa in alla bildfiler från flera års fotograferande gäller det att ha koll på vilken information som ska in i bilderna och hur arkivet ska struktureras.

Mödan lönar sig dock flerfald och när man är igång läser man in nya bilder i ett huj och gamla bilder hittar man ännu snabbare.

Capture NX2

Tillverkare www.nikon.se

Pris 1 995 kr

Operativsystem WIN/OS X

Databasmöjlighet Nej

Direktöverföring Ja (via Nikon Camera Control)

+ *Riktigt bra brusreducing* och bra detaljätergivning. Klart bästa mjukvara för framkallning av Nikons råfiler. Kontrollpunkter för lokala färgjusteringar fungerar riktigt bra och Nikon var bland de första med detta.

- *Annorlunda gränssnitt* som är lite svårnavigerat. Capture NX är stundtals segt och tar alldeles för lång tid på sig att uppdatera bilden efter justering. Databasmöjlighet saknas och tethered fungerar bara med extern mjukvara som kostar pengar.

Användarvänlighet	4
Gränssnitt	4
Snabbhet	5
Brusreducing	9
Detaljrikedom	8
TOTALBETYG	6,0

Canon DPP

Tillverkare www.canon.se

Pris 0 kronor (levereras med kamerorna)

Operativsystem WIN/OS X

Databasmöjlighet Nej

Direktöverföring Ja (via EOS Utility)

+ *Enkelt gränssnitt med förklarande knappar*. Direktöverföring via mjukvaran EOS Utility. Justeringar i bilden uppdateras snabbt och brusreducingen är riktigt bra i senaste versionen.

- *Byggt för att passa såväl nybörjare som avancerade användare* och därmed blir det lite förvirrande namn på annars självklara funktioner. Saknar databasstöd, men finns med i programsviten (Zoom Browser) som följer med kameran.

Användarvänlighet	5
Gränssnitt	6
Snabbhet	5
Brusreducing	8
Detaljrikedom	6
TOTALBETYG	6,0

så är Aperture inte bara ett konverteringsprogram, utan även ett arkivprogram. Aperture håller reda på alla dina digitala bilder som du importerar till programmet.

Själva importen och indexeringen av bilderna går ganska kvickt och man är snabbt redo att börja jobba med sina bilder.

Aperture har en full uppsättning av verktyg för justeringar av råfiler. Dels de vanliga justeringsmöjligheterna som vitbalans och exponering, men även mer avancerade kontroller som exempelvis kurvor, färgbalans och högdageråterhämtning.

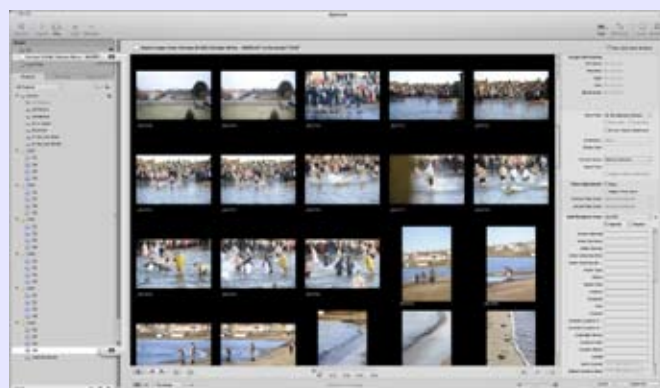
Att arbeta med sina råfiler i Aperture är ganska enkelt, även om en del av reglagen är lite väl finkänsliga. Andra, som verktyget för vitbalans, kan man lätt ställa med hjälp av pipetten och en medelgrå yta i bilden.

Till sin hjälp har man dessutom Apertures fina lupp till hjälp. Så man behöver inte zooma in i bilden för att träffa rätt med pipetten.

Luppen är till stor hjälp för att kolla skärpa och sätta vitbalansen.

Att importera bilder går snabbt och enkel. I samband med importen kan bildfilerna förses med textinformation.

Direktöverföring för studion

Av de testade programmen så klarar bara två av att hantera direktöverföring av bilder från kameran, eller så kallad *tethered mode*, på ett smidigt sätt.

Direktöverföring är främst ett arbetssätt för studiofotografer som vill kunna bedömma sina bilder direkt i datorn. En fotoassistent kan sitta och gå igenom bilderna direkt.

Datorns skärm ger också omedelbart besked om skärpan sitter hundraprocentigt.

Capture One är mästare i den här grenen med rekordsnabb överföring och ett gränssnitt som är anpassat för direktöverföring.

I Aperture fungerar det lite mer omständigt och stödet för olika kameror är mer begränsat.

Lightroom behöver förlita sig på extern mjukvara (som Canon EOS Utility eller Nikon Camera Control) för att klara uppgifter vilket kan vålla problem och drar ner hastigheten.

Både Canon DPP och Nikon Capture NX tar hjälp av extern mjukvara. I Canons fall följer det med på skivan. Men Camera Control från Nikon kostar pengar.

Bildkvalitet

När det gäller detaljrikedom är det svårt att utse en vinnare. Alla programmen har olika grundinställningar, vilket påverkar bilden på olika sätt.

På högupplösta råfiler från Nikon D3 så kan man trots detta se en liten fördel i detaljåtergivning hos Capture One, tätt följd av Nikons Capture NX och med Aperture och Lightroom som delar på tredjeplatsen.

Resultatet med en råfil från Canon 5D Mark II blir snarlikt. Capture One gör dels ett bra jobb med färgåtergivningen och ger dessutom väldigt hög detaljrikedom. Med samma råfil inladdad i de olika konverteringsprogrammen ger Canon DPP ett litet rödstick i bilderna, medan Lightroom ger en smickrande varmt ton, vilket kan vara fördelaktigt på exempelvis porträttbilder. Aperture ger alldeles för gul ton i porträttbilden och trots att alla råkonverterarna var inställd på 5000K, så tolkades alltså bilderna på fyra olika sätt.

Höga ISO-värden ger ofrånkomligen brus i bilderna, men mängden brus och karaktären på bruset kan skilja mycket beroende på råkonverterare.

Nikon Capture NX är även den råkonverterare som gör jobbet bäst med att minimera bruset i Nikons råfiler. Bruset får en väldigt fin, nästan filmlik karaktär. Adobe Lightroom ligger steget efter och ger lite grövre struktur på bruset. Om Capture One hade gett samma fina bildkvalité som Capture NX så hade vi haft en klar vinnare här, men tyvärr är inte Capture Ones styrka brusreducering, i varje fall inte med Nikons råfiler.

Aperture, som inte har några större inställningsmöjligheter för brusreducering gör ett ganska mediokert jobb på råfiler med hög ISO. Det blir både färgklickar och riktigt grovt brus.

När det gäller råfiler från Canon, så är resultatet snarlikt. Canons egen mjukvara DPP ger bäst resultat, följt av Lightroom och Capture One. Även med Canons råfiler så uppvisar Aperture klart sämst resultat av programmen.

Backuplösning

Det är inte en fråga om det skall hända, utan en fråga om när det ska hända. Härddiskar är mekaniska och påverkas av stötar, värme och andra faktorer.

Brusreducering klarar

Nikon Capture NX och Canon DPP bäst följt av Adobe Lightroom.

Man måste naturligtvis sätta kostnaden för backuplösningen i relation till vilka bilder man sparar. Men det är väl ingen som vill bli av med flera års bilder bara för man snålat lite?

En del program som Lightroom kan hjälpa till med backup av bilderna. Men glöm inte att göra backup på Lightroom-katalogen.

Vilket program är bäst?

Att utnämna bästa program är svårt. Alla program har sina för- och nackdelar.

FÖR STUDIOFOTOGRAFEN är Capture One Pro från danska Phase One en klar vinnare. Programmet ger bäst bildkvalité med korrekta färger och hög detaljåtergivning.

Att programmet inte är lika bra resultat på höga ISO spelar mindre roll, då man använder de lägre känsligheterna vid studiofoto. CaptureOne är dock bara en mjukvara för framkallning av råfiler och man behöver komplettera med ett arkivprogram för att hålla rätt på sina bilder.

FÖR NIKONÄGAREN är det Nikons egen mjukvara, Capture NX som tar hem vinsten, tack vare en väldigt bra brusreduceringsfunktion och många bra verktyg, som markeringskontrollpunkter för lokala färgjusteringar.

Tyvärr är gränssnittet lite annorlunda och följer inte standarden, vilket gör att programmet har en lite högre inlärningströskel. Men när man väl lärt sig programmet så blir slutresultatet mycket bra. Precis som med Capture One kräver Capture NX en serparat backuplösning.

CANON DIGITAL PHOTO PROFESSIONAL, eller kort och gott DPP ger Canonägarna ett bra verktyg för framkallning av råfiler. Bildkvalitén är i

paritet med Lightroom och programmet är lätt att lära sig. Dock lider programmet lite av att Canon försökt få det att passa många och därför blir det lite enkelt för avancerade användare och lite för svårt för nybörjare. Men gratis är gott och Canon erbjuder en komplett svit av program till sina Canonkameror. DPP når dock inte riktigt upp till de andra testade programmen.

APPLE APERTURE har egentligen bara en nackdel,

man måste ha en Mac. En ganska kraftfull dessutom, om man vill ha bra flyt i sitt arbetsflöde. Men Aperture har gått från ett ganska buggigt program med bristfälliga funktioner, till en riktigt bra råkonverterare på bara två versioner.

Dessutom fungerar arkivdelen riktigt bra med en importfunktion som ger användaren många möjligheter till hur bilderna skall importeras, vilken information som skall adderas och hur filerna skall döpas. Att Aperture även klarar av direktöverföring, dock inte lika bra som Capture One, är en fördel.

En nackdel med Aperture är den bristfälliga brusreduceringen, vilket gör att Aperture faktiskt lite står och faller med vilket ISO-tal man använder mest.

ADOBE LIGHTROOM, som blivit ett av de mest populära verktygen på kort tid gör mycket lagom bra. Det har ett riktigt bra gränssnitt och mängder med funktioner, vilket gör det till ett ganska komplett program. Fler och fler verktyg har hittat in från Photoshop och numera behöver man inte gå omvägen via Photoshop för att få ut färdiga bilder.

Det finns program som är bättre på enstaka detaljer, som brusreducering eller detaljrikedom. Men Lightroom är väldigt bra på väldigt mycket och egentligen inte dåligt inom något område.

Har man inte extrema krav på bra brusreducering och inte petar i detaljer, så är Lightroom en klar vinnare. Det ger ett smidigt arbetsflöde, från kamera till utskrivna bild. Att arkivdelen tillhör de bättre på marknaden gör inte saken sämre.

Allt detta gör att Lightroom är en vinnare bland de testade programmen.

CAPTURE ONE 4 PRO

Danska Phase One är kanske mer känt för sina digitala bakstycken, men i kombination med dessa så krävs det naturligtvis mjukvara för att föra över bilderna. Därför är det inte så förvånande att Capture One är det bästa verktyget om man vill föra över bilder till datorn direkt när man tar dem.

Programvaran känns riktigt bra och designmässigt är det ett riktigt snyggt gränssnitt. Capture One är inte ett arkivprogram, även om med lite vilja skulle kunna användas det som ett sådant. Nej, styrkan hos Capture One

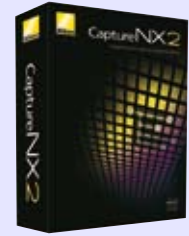
ligger definitivt i möjligheten att fånga bilder direkt in i datorn. Det tar ca tre sekunder för en råfil från en Canon 1Ds Mark III att föras över till Capture One via USB-kablen, vilket får anses som snabbt.

Verktygen för konvertering av råfiler är avancerade och göms av någon anledning bakom obegripliga symboler, snarare än att ha beskrivande förklaringar till vad de gör. Men har man väl lärt sig detta så är Capture One Pro ett väldigt kraftfullt verktyg.

Programmet arbetar på ett lite annorlunda sätt än de övriga. Capture One är nämligen sessionsinriktat, vilket återigen anknyter till programmets huvudsakliga användningsområde – att få in bilderna lätt och snabbt i datorn.

Kopplad direkt till kameran gör sig Capture One bäst. Då går det undan och bilderna kan justeras direkt efter tagning.

CAPTURE NX 2

Nikon levererar precis som de flesta andra kameratillverkare en mjukvara för konvertering av råfiler, View NX, tillsammans med kameran.

Men i ärlighetens namn så är denna inte mycket att hänga i granen. Capture NX är den mer avancerade versionen som Nikon vill tjäna pengar på.

Capture NX erbjuder avancerade verktyg som lokala färgjusteringar och brusreducering. Precis som Canon DPP så är det inget arkivprogram, utan en ren råkonverterare och en bra sådan.

Även om gränssnittet är ganska svårbegripligt och inte följer standarden, så gör programmet ett bra jobb. Nackdelen är förstås att den bara accepterar Nikons råfiler i NEF-format. En annan nackdel är att programmet inte klarar direktöverföring, utan man måste köpa till ytterligare programvara, Nikon Camera Control, för att klara detta (se sidan 85).

LIGHTROOM 2

Adobe har sysslat med bildbehandling i många år – klassiska Photoshop har väl ingen missat. En amatörvariant kallad Photoshop Elements kom för några år sedan, men ett eget råkonverteringsprogram låter vänta på sig.

Det dröjde ända fram till början av 2007 innan Adobe lanserade första versionen av Lightroom. Adobe har använt sig av sin egen framkallningsmotor Adobe Camera Raw, vilken ursprungligen utvecklades som en plug-in till Photoshop.

Nya versionen 2.0, har förbättrats ytterligare med bland annat flerskärmstöd, lokala justeringsmöjligheter och 64-bitars stöd. Programmet känns betydligt snabbare än Aperture och har inte heller samma krav på hårdvara som Apples motsvarighet har.

Lightroom har till skillnad mot Aperture ett lite annorlunda gränssnitt, med olika avdelningar i programmet beroende på vad man vill göra. Förutom själva framkallningsmodulen finns även separata moduler för bibliotek, bildspel, utskrift och webb.

Att Lightroom är så pass komplett och att det finns till både Mac OS X och Windows har inneburit att det blivit populärt på relativt kort tid. Lightroom gör mycket, lagom bra.

Även Lightroom kan användas direkt kopplad till kameran.

Lightroom är ett komplett arkiveringsprogram och kan hålla reda på alla dina bildfiler.

Canon DPP kan styra en Eos-kamera vid studiofotografering.

CANON DPP eller Digital Photo Professional, som det fullständiga namnet är, följer med när du köper en Canon-kamera. Programmet har funnits i många år och har utvecklats kontinuerligt.

Precis som med Capture NX så får man tillgång till alla inställningar som kan göras i kameran i DPP, som bildstil och exponeringskompensation. Men med DPP kan man även ta bort kromatisk aberration, distorsion, vinjettering och brus.

DPP är bara en råkonverterare och man får förlita sig till andra mjukvaror om man vill hålla rätt på sina bilder. Gränssnittet i DPP är tydligt och tilltalande med beskrivande knappar och det märks att Canon försöker att göra programmet så enkelt som möjligt, så att även nybörjare skall hitta rätt.

Det går snabbt att göra inställningarna för varje bild i DPP.

ARBETSFLÖDETS HÖRNSTENAR

Med digitalkameran kan du ta tusen bilder på en enda dag utan ansträngning. Men för att verkligen få nytta och glädje av alla de där bilderna i framtiden måste du bringa ordning i bildfloden.

TEXT GÖRAN SEGEHOLM ILLUSTRATION IRINA RÖNSSKOG

FÖRSTA HÖRNSTENEN

DUBBELT AV ALLT

Ingen bildfil ska finnas i bara en enda kopia.

Från det ögonblick du läst över bilderna från kamera till dator och sorterat och märkt upp bilderna ska ingen bildfil finnas i bara ett exemplar.

För att klara det behöver du tre lagringsmedium:

- Fem gigabyte utrymme eller mer på den inbyggda hårddisken i din dator. Den inbyggda hårddisken är bara tänkt för tillfällig lagring.
- En extern hårddisk som är din riktiga arkivdisk.
- En säkerhetskopia av arkivdisken. Den kan vara ytterligare en hårddisk, en bandstation eller i nödfall DVD-skivor (i så fall dubbla skivor).

En extern arkivdisk är lättare att skydda mot stöld än en hel dator. Den är lätt att gömma eller lämna hemma hos en granne när du reser bort. Tänk också på att förvara säkerhetskopieringen och arkivdisken åtskilda.

TREDJE HÖRNSTENEN

REALISTISKA RUTINER

Bestäm inget som blir hopplöst svårt att hålla

Att göra storslagna planer är ingen konst – att tänka sig att man ska indexera varje bildfil separat och ytterst noggrant till exempel, eller att man ska ta backup varje dag.

Men för att lyckas med sitt bildhanteringsflöde måste man vara realist och sätta upp realistiska mål. För de flesta människor är det inte hållbart i längden att skriva fylliga beskrivningar av varje tagen bild.

Inte heller är det klokt att skjuta upp saker och ting. Det som inte kan göras här och nu blir ofta inte gjort alls, särskilt inte om det är ett arbete som man bara gör för sig själv. Vi har några konkreta råd:

- **Radera skräpbilder direkt.** Var hård i ditt urval. Jo, jag vet att det är jobbigt, särskilt för oss som fotograferat med film tidigare och vant oss vid tanken att varje negativ är heligt. Det är lättast att radera bilderna med en gång. Att bara behålla omkring 25 procent av alla bilder anser vi på redaktionen vara fullt normalt för fotografer som är ivriga på avtryckarfingret.

- **Skriv in metadata direkt,** men var inte överdrivet petig. Metadata är alltså sådant som beskriver bilden – bildtext, fotografens namn och så vidare. Ditt bildhanteringsprogram ska ha stöd för den funktionen, och formatet ska vara IPTC, som är ett öppet format.

När du skriver in metadata så ta med allt du vet för ögonblicket och skjut inte upp det för att ta reda på mer fakta. Om det är viktigt kan du alltid återkomma senare och lägga in fler uppgifter.

ANDRA HÖRNSTENEN

OBEROENDE

Inga speciallösningar – bind dig inte till något enskilt företag

Det arbete du gör med ditt bildarkiv nu ska du själv och andra kunna få glädje av om många, många år. Det är vår utgångspunkt för alla råden i den här artikeln.

För att det ska fungera krävs att du inte gör dig beroende av någon egen lösning eller av något särskilt företag för att ordna dina bilder. Resultatet av ditt arbete ska vara ett antal bildfiler prydligt ordnade på en hårddisk. Bildfilerna ska även innehålla **information om motivet och fotografen**. Den informationen ska inte finnas i någon annan datafil så att den riskerar att försvinna om bilden och datafilen skiljs åt.

Det finns en öppen standard för hur man skriver metadata till bilder som heter **IPTC**. Se till att det program du använder följer den standarden. JPEG, TIFF och DNG kan alla innehålla IPTC-data. Du kan även lägga till IPTC-data i Photoshop via dialogrutan dokumentinformation.

Du ska också baka in en **färgprofil** i bilden för att tala om i vilken färgrymd bilden är behandlad. Använd bara allmänna färgprofiler för arkivändamål. Vi föreslår starkt att du bildbehandlar i **Adobe RGB**, vilket också är rekommendationen från Svenska Fotografers Förbund.

Filerna ska förstås sparas i ett välkänt format som är lätt att läsa även i framtiden. Vi rekommenderar framför allt **JPEG** med låg komprimeringsgrad för färdiga bilder, i nödfall TIFF, men bildfilerna blir i regel större. Det enda bra skälet vi kan se att välja TIFF framför JPEG är att fotografen vill ha bildfilen med 16 bitars färgdjup. Nackdelen är att bildfilerna blir väldigt stora.

För bearbetade råfiler föreslår vi **DNG**. Om du inte har en kamera som fotograferar i DNG kan du konvertera dina råfiler till DNG med Adobes gratisprogram för DNG.

FJÄRDE HÖRNSTENEN

HANTERBARHET

Förvara bearbetade och obearbetade bilder var för sig

Vad ska du spara? I den här artikeln pratar vi bara om två saker – helt obearbetade bilder och helt färdiga bilder. Allt däremellan, tillfälliga arbetskopior, photoshopfiler med många lager, bilder förminskade till webbformat, bortser vi från. De bildfilerna betraktar vi som tillfälliga arbetsmaterial.

Det finns alltså två mappar som är heliga: Obearbetade bilder och Färdiga bilder. Vilka andra mappar du har på datorn där du förvarar pågående arbeten och hur du sköter säkerhetskopieringen av dem bryr vi oss inte om här och nu.

Vi föreslår att du bygger upp filstrukturen i **Obearbetade bilder** och **Färdiga bilder** på samma sätt: en mapp för varje år, som innehåller en mapp för varje månad som i sin tur innehåller mappar som är namngivna efter specifika fotograferingstillfällen eller projekt. Det systemet ger en grov kronologisk översikt till en ganska lagom nivå – sedan blir namngivningen mer specifik.

I vårt system gör vi skillnad i namngivningen av bildfilerna i de båda huvudmapparna. I mappen Obearbetade bilder låter vi bildfilerna ha sina originalnamn från kameran. I mappen Färdiga bilder döper vi bildfilerna till något som har med motivet och situationen att göra, vid behov kompletterat med ett ordningsnummer.

Mappen Färdiga bilder blir alltid mindre än den andra mappen, och vi tycker också att det kan vara idé att göra ytterligare kopior av den. Kanske till ytterligare en dator i hushållet?